

Luuk van Middelaar

De winnende tennisser sluit zich af van het publiek

Verliezend Wimbledon-finalist Nick Kyrgios na afloop over winnaar Novak Djokovic: „Ik dacht dat ik aardig speelde, maar hij is een beetje een god.” Sporters en atleten zijn als de goden aan wie wij gewone stervelingen ons mogen vergapen. Ze stellen ons voor een raadsel: hoe doen ze dat, een bal precies op de lijn leggen? En dat onder zulke enorme druk?

De Londense grasmat toonde zondag een deel van het geheim: een leeg hoofd. Een flitsende opening baatte publiekslieveling Kyrgios weinig tegen de stoïcijnse Djokovic. Weergaloos tennissen kunnen beiden, maar de Serviër heeft de mentale overhand, zo wist het hele stadion. De Australiër verloor de concentratie, mopperde en praatte in zichzelf, tot wanhoop van zijn entourage. Tekenend was zijn klacht bij de umpire over een lawaaiige vrouw in het publiek. Djokovic focuste in stilte op de bal, het net en de lijnen - en won onverbidde-lijk.

Van alle topsporten is bij tennis de mentale factor het sterkst zichtbaar. Het is één tegen één

Van alle topsporten is bij tennis de mentale factor het sterkst zichtbaar. Het is één tegen één, vrijwel zonder pauze of overleg. Je kunt dus niet zoals bij voetbal verlies afschuiven op tien medespelers of een foute wissel door de coach. Het draait om snelheid, kracht en controle, maar zonder fysieke aanraking. Zeker, wij toeschouwers klappen voor knappe reddingen of geinige *trick shots*, maar het is ook de mentale krachtmeting in de tijd die ons urenlang geboeid houdt.

Want wat de spanning en druk bij tennis opvoert, is de puntentelling. Elke nieuwe bal kan de hele wedstrijd doen kantelen. Wat als hij nu breakt? Wat als ook de tweede service uit gaat? Opnieuw anders dan bij voetbal, waar een ploeg de zenuwen deelt en de behaalde voorsprong maar hoeft vast te houden tot het eindsignaal klinkt.

De Amerikaanse romanschrijver David Foster Wallace deed ooit een prachtige poging het genie van atleten als Djokovic te ontsluiten, in het essay *‘How Tracy Austin Broke My Heart’* uit 1994. Als puber zat de schrijver voor de tv en wilde hij al weten: wat kan mijn Californische leeftijdgenote Tracy - eind jaren 1970 de eerste kindster in het vrouwentennis - dat ik niet kan?

Een sleutel vindt hij jaren later in Austins memoires, die hem treffen als een opeenstapeling van clichés, van een teleurstellende kleurloosheid en leegte. Hij vindt geen enkele emotie, zelfs geen persoon in het boek terug: „Er is niemand aan de andere kant van de lijn.” Maar, realiseert Wallace zich, zo klinkt heel veel topsportproza, met banale zinnen als „Eén bal per keer” of „Nu concentreren.”

Verre van hem is het idee dat atleten dom zouden zijn. Hoe anders kun je een spinnende bal met hoge snelheid precies in de andere hoek van het veld leggen, terwijl miljoenen mensen toekijken en er grote bedragen op het spel staan? „Heb je ooit geprobeerd iets moeilijks te doen terwijl een menigte op je vingers kijkt?” Het verlamt de meesten van ons meteen, weet de schrijver uit ervaring; de natuurlijke handeling genekt door een overmaat aan zelfbewustzijn.

Juist de allergrootste atleten, meent Wallace, „zijn in staat de afleidende krachten die elke tot zelfbewuste angst neigende geest in tweeën zouden breken, te weerstaan.” Zijn conclusie: „Het geheim achter hun genie is misschien wel even esoterisch, vanzelfsprekend, saai en diep als de stilte zelf. Het ware, diep verholde antwoord op de vraag wat er door het hoofd gaat van de topspeler die in het lawaai van een vijandige menigte een beslissende bal slaat, zou kunnen zijn: *helemaal niets.*”

Een staat van mysticisme die Nick Kyrgios nog niet heeft bereikt.

Verwachtingen en verlangens van het publiek kunnen sporters opstuwen, maar ook kapotmaken, en dus is eenzame focus verkieslijk. Hier ligt een wezenlijk verschil tussen sport en theater. Ook de theateracteur weet avond na avond honderden ogen op zich gericht, kan zich geen verspreking veroorloven. Ook hij moet het publiek wegdenken, waar een donkere zaal en verblindende spotlights bij helpen.

Maar in tegenstelling tot de sporter richt de acteur - net als de redeenaar, de politicus - zich altijd ook tot het publiek, direct of indirect. Anders dan de bal, die enkel binnen de lijnen betekenis krijgt, is het woord, ook als het een tegenspeler wil vloeden, steeds ook voor het publiek bedoeld. De winst behaal je er niet met punten op de baan, maar met overtuiging van de zaal.